

Географія 7 клас

Тема: Географічне положення Африки. Дослідження та освоєння материка

Мета: з'ясувати особливості географічного положення Африки; продовжувати вдосконалювати навички роботи з картами атласу і додатковою літературою; сприяти розвитку компетенцій робити самостійні висновки. розвивати пізнавальний інтерес до предмета; виховувати повагу до природи планети Земля

Обладнання: атласи, підручники, контурні карти, відеоматеріал

Тип уроку: вивчення нового матеріалу .

Опорні та базові поняття: материк, частина світу, географічне положення, меридіани, паралелі, Гондвана, частини Світового океану, складові берегової лінії, площа материка, екватор, нульовий меридіан, крайні точки, дослідники, Васко да Гама, Давід Лівінгстон, Єгор Ковалевський.

Номенклатура: *океани:* Атлантичний, Індійський; *моря:* Середземне, Червоне; *затоки:* Гвінейська, Аденська; *канал* Суецький канал; *протоки:* Баб-ель-Мандебська, Гібралтарська, Мозамбіцька; *острів* Мадагаскар; *півострів* Сомалі, *крайні точки:* мис Рас-Енгела, мис Голковий, мис Альмаді, мис Рас-Хафун.

Хід уроку

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань.

«Інтелектуальна розминка» (виконується усно)

- материк — це...*(велика частина суходолу з усіх боків оточена океанами та морями)*

- частина світу — це...(найбільша ділянка суходолу, яка включає територію материка (материків) або його частину разом з прилеглими островами)
- екватор — це...(найдовша паралель, що ділить земну кулю на дві півкулі – Північну і Південну)
- нульовий меридіан — це...(це умовна лінія, яка з'єднує полюси Землі, проходить через Гринвіч і ділить земну кулю на дві півкулі – Східну і Західну)

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності

Африку називають улюбленицею Сонця. Справді, багаторічні сніги і льодовики там можна побачити лише на вулканічному масиві Кіліманджаро. Через центральну частину материка проходить екватор. Тут Сонце протягом року знаходиться близько до зеніту, щодня йдуть дощі. На південь та північ від екватора, в районі тропіків, лежать пустелі, де роками не випадає жодної краплини вологи. Пісок нагрівається так, що в ньому можна пекти яйця.

Про Африку можна говорити, як про материк рекордів живої природи.

Тут живе найбільша тварина суходолу — африканський слон,

найвища тварина світу — жираф,

чемпіон з бігу серед тварин — гепард,

найбільший на Землі птах — африканський страус,

найшвидша змія — африканська мамба.

До Африки восени відлітають птахи України: лелеки, ластівки, журавлі.

Саме Африка — батьківщина таких цінних культур, як буряк, цибуля, капуста, кавун, що поширилися по всьому світу. Какао, кава, цитрусові, банани, ананаси, що ростуть на Африканському континенті, користуються попитом у європейських країнах, у тому числі й в Україні.

Останнім часом зміцнюються економічні, торговельні та культурні зв'язки країн Африки з Україною.

Африка — казкова і загадкова частина нашої планети.

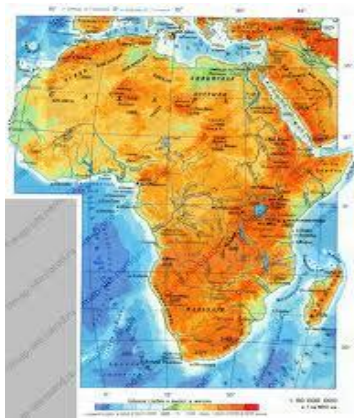
Чому саме Африка? Можливо, тому, що це материк, про існування якого європейці дізналися першими. А можливо, і тому, що Африка й досі вабить своєю нерозгаданістю.

IV. Вивчення нового матеріалу

1) Ознайомлення з планом вивчення материка

Кожний материк доцільно вивчати у певній послідовності, тобто за єдиним типовим планом. Кожний наступний пункт плану залежить від попередніх. Це дає змогу побачити закономірності розвитку природи материка та його населення. Типовий план використовують під час вивчення материка та окремих його територій

Типовий план вивчення материка

1. Фізико-географічне положення: *площа материка, його розташування щодо екватора, нульового меридіана, тропіків та полярних кіл, морів і океанів, інших материків; крайні точки; протяжність материка з півночі на південь та із заходу на схід.*

2. Історія відкриття та дослідження материка.

3. Будова земної кори, рельєф та корисні копалини: *взаємозв'язок між тектонічними структурами, формами рельєфу та закономірності поширення родовищ корисних копалин.*

4. Клімат: *основні чинники, що впливають на формування клімату материка; в яких кліматичних поясах та областях знаходиться континент і вплив основних типів клімату на розвиток природи та розміщення населення.*

5. Внутрішні води: *річки, озера, болота, підземні води, льодовики,*

багаторічна мерзлота.

6. Природні зони: закономірності їх поширення на материку; характеристика кожної природної зони як природного комплексу за планом: географічне положення, основні форми рельєфу; клімат; внутрішні води; ґрунти; рослинність, тваринний світ; екологічні проблеми та охорона природи.

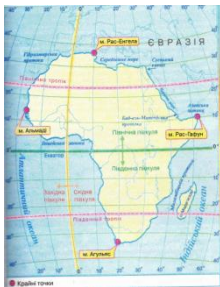
7. Населення: його загальна чисельність; густота та особливості розміщення; расовий та національний склад.

8. Політична карта: найбільші за площею, кількістю населення та рівнем економічного розвитку держави материка.

2) Фізико-географічне положення материка Африка.

Фізико-географічне положення (від грец. «фізис» — природа) — розміщення території відносно різноманітних природних об'єктів: екватора, нульового меридіана, тропіків та полярних кіл, морів та океанів, інших материків.

План – характеристика географічного положення материка

1. Розташування щодо екватора і нульового меридіану
2. Крайні точки, та їх координати
3. Протяжність з півночі на південь, та з заходу на схід
4. В яких географічних поясах розташований материк
5. Океани та моря, що омивають материк
6. Найближчі материки та шляхи сполучення з ними
7. Особливості берегової лінії, морські течії

Характеристика географічного положення материка Африки

1. Розташування щодо екватора і нульового меридіану	Африка розташована в Південній і Північній півкулі більша частина материка розташована в східній півкулі, і тільки незначна у західній півкулі. Африка другий за розмірами материк світу, площа якого 30,1 млн. км ² .
2. Крайні точки, та їх координати	1.Пн. — мис Рас - Енгела
2. Пд. — мис Агульяс
3. Зх.— мис Альмаді
4. Сх. — мис Рас-Гафун
3. Протяжність з півночі на південь, та з заходу на схід	Завдання.
Розрахуйте довжину Африки в градусах і кілометрах із півночі на південь за меридіаном 20° сх. д. та із заходу на схід уздовж північного тропіка, екватора та південного тропіка.

Розрахунок протяжності материка

Протяжність за меридіаном 20° сх. д.:

$$35^{\circ}\text{пд. ш.} + 32^{\circ}\text{пн. ш.} = 67^{\circ};$$

$$111,3 \text{ км} \times 67^{\circ} = 7457 \text{ км.}$$

Протяжність за Північним тропіком:

$$16^{\circ}\text{зх. д.} + 37^{\circ}\text{сх. д.} = 53^{\circ};$$

$$102,5 \times 53^{\circ} = 5432,5 \text{ км.}$$

Протяжність за екватором;

$$43^{\circ}\text{сх. д.} - 9^{\circ}\text{сх. д.} = 34^{\circ};$$

$$111,3 \text{ км} \times 34^{\circ} = 3784,2 \text{ км}$$

Для довідки:

111,3 км — приблизна довжина 1° меридіана та паралелі поблизу екватора; 102,5 км — приблизна довжина 1° паралелі у тропічних широтах

4.	В яких географічних поясах розташований материк	Екваторіальний, субекваторіальний, тропічний, субтропічний
5.	Океани та моря, що омивають материк	Океани: Атлантичний, Індійський
Моря: Середземне, Червоне
6.	Материки та шляхи сполучення з ними	Євразія – Гібралтарською протокою, Суецьким каналом
7.	Особливості берегової лінії, морські течії	Береги материка слабо розчленовані. На сході вдається Аденська затока, на заході – Гвінейська.
Найбільший півострів – Сомалі.
Найбільший острів – Мадагаскар, він має материкове походження.
Поблизу узбережжя в Атлантичному океані розташовані острови Зеленого мису
Течії: теплі: Гвінейська, Мису Голкового, Мозамбіцька; холодні: Канарська, Сомалійська, Бенгальська, Течія Західних Вітрів

Африка має унікальне географічне положення: вона майже посередині перетинається екватором, лежить у всіх чотирьох півкулях Землі. Більша частина Африки розташована в спекотному тепловому поясі, який визначає особливості її природних умов.

4. Дослідження та освоєння материка Африки.

Перегляньте відео <https://www.youtube.com/watch?v=bzbQAYpvWhg>

Занотуйте у зошит прізвища дослідників Африки.

Давні середземноморські держави – Греція та Фінікія, які освоювали морські шляхи, здавна добре знали північне узбережжя Африки. Перше плавання навколо Африки здійснили фінікійці за наказом єгипетського царя

Нехо. Фінікійці, греки, а пізніше й римляни заснували на північному узбережжі Африки торговельні поселення, які мали постійні зв'язки з Європою. Карфагеняни і римляни досліджували Сахару, басейн Нілу, Ефіопське нагір'я. Починаючи від VII ст. В північні області материка почалося просування арабів, які, поступово проникаючи на захід, зайняли всю Африку на північ від Сахари аж до океану.

Новий етап вивчення Африки європейцями почався в XV ст. Португальський мореплавець Бартоломеу Діаш, який шукав шлях з Європи до Індії, досяг одного із південних мисів Африки, поблизу якого його кораблі відчували на собі ураганну силу вітрів, які виникають на стику двох океанів. Мис, який глибоко вдавався в суходіл, він назвав мисом Бур, який згодом був перейменований королем Португалії Жуаном II на мис Доброї Надії (надії на відкриття нового шляху до країни «прянощів» - Індії).

У 1497 – 1498 рр. португальська експедиція під керівництвом Васко да Гама досліджувала узбережжя Африки й досягла берегів Індії. Однак внутрішні райони материка тривалий час залишалися недоступними для європейців. Необхідні екваторіальні ліси, які кишіли комахами, зміями, хижаками, загадкові хвороби, опір місцевого населення утруднювали просування експедиції у глибинні райони материка.

До середини XIX ст. внутрішні області Африки залишалися не звіданими європейцями. Відкриття родовища алмазів і золота підсилило приток «білих» у Південну Африку, але їх насамперед цікавила можливість збагатитися, а не вивчити природу материка.

У другій половині XIX ст. дослідженням басейну річки Конго зацікавився знаменитий англійський мандрівник Д. Лівінгстон.

Він здійснив три експедиції до Африки, перетнув Південну Африку із заходу на схід, досліджував річку Замбезі, відкрив в ній водоспад, який назвав Вікторія, описав верхню течію річки Конго, озеро Ньяса.

Повернувшись у 1857 р. до Англії, Лівінгстон написав книгу «Подорожі та дослідження одного місіонера в Південній Африці». Будучи

хворим, у 1866 р. він знову повернувся до Африки. Кілька років потому його розшукав журналіст Г.Стенлі, якому мандрівник передав свої щоденники.

У республіці Зімбабве на березі водоспаду Вікторія встановлений пам'ятник Лівінгстону як данина поваги великому вченому.

Продовжив вивчення Африки англійський дослідник Г. Стенлі. Його експедиція за 999 днів пройшла відстань щонайменше 12 тис. км, зробивши величезну дугу, яка перетинає центральну частину материка.

Серед мандрівників, які досліджували материк, був Г. Барт, який установив, що озеро Чад безстічне. Він також досліджував наскельні малюнки давніх жителів Сахари. Гірничий інженер Єгор Ковалевський допомагав єгиптянам у пошуках і розробці родовищ золота, вивчав повені Блакитного Нілу. В. Юнкер досліджував вододіл річок Ніл, Конго та Нігер і склав досконалу книгу вивченої місцевості.

Услід за європейськими дослідниками йшли колонізатори. «Цивілізовані» завоювальники за своєю жорстокістю перевершували середньовічних інквізиторів. Поступово материк був розділений між європейськими державами: Францією, Англією, Португалією, Іспанією, Бельгією, Італією та Німеччиною. Лише в 60-х рр. ХХ ст. почалося поступове звільнення африканських народів від колоніальної залежності. Вивчення материка триває й у наш час, і спрямоване насамперед на збереження його унікальних природних багатств і раціональне використання корисних копалин.

Незважаючи на наближеність Африки до Євразії, її внутрішні райони тривалий час залишалися недослідженими.

V. Закріплення вивченого матеріалу

«ТАК ЧИ НІ»

- Африка – найбільший материк за площею ?
- Вона найбільший уламок Гондвани ?
- Вона лежить у всіх півкулях ?

- Її омивають три океани ?
- На півночі її омиває Червоне море ?
- Гвінейська затока – найбільша у світі ?
- Мозамбіцька протока – найдовша у світі ?
- Африку називають улюбленицею Сонця ?
- Її відкрив Васко-да-Гама ?

Вставити слова.

1. Африку посередині перетинає () і тому вона знаходиться у () півкулях.

2. Початковий меридіан перетинає материк в () частині, тому Африка розташована в () та (західній) півкулях, більша частина в () півкулі.

3. Африка – це найспекотніший материк, тому що він лежить між двома ().

4. Африку омиває () океани. Індійський зі сходу, а () із заходу.

5. Африка віддалена від усіх материків крім ().

6. Берегова лінія материка не дуже зрізана, біля Африки на заході утворилась велика () затока, а на сході – острів (), який віддалений від материка () протокою.

VI. Домашнє завдання

- Опрацювати текст параграфу , конспект
- Нанести на контурну карту та вивчити всі географічні об'єкти берегової лінії Африки (номенклатура)